Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гараа

Бүгэдэ арадай газетэ

1992 ОКТЯБРЬ 1

Намарай дунда нарын 5 ЧЕТВЕРГ гарагай 5 № 191 (18550) сэн 6 мун

Нүгөөдэрэй шухала асуудал

НЭХЫГЭЭ ХЭДЭРЖЭ ДЭРОЙТООГҮЙБДИ

2

...БА хоённые, үндэнэ яһатанай ...ло хеморолдоон манай Буряад ... болоогүй, бага зэргэ, эндэ-тэн ... хэлэ үзэгдоошье һаа, саашаа ...лгүй, дары һүнэнөдөг гэжэ на... зон байртай байгаабди. Бур... ...ай кинүүлэсэй сурталай, бо... ...хэнтэй яһалые уряалһан нүлөөн ... амидаржа байһан буряад зон ...ршин, ...ага-сага доромжолуу... ...е байхадаа, тэрэнние тоонгүй, ...гүй болоод яһадаг байгаа. ...зуура нүгөө талаһаамнай гэхэ ...агуулехэ гүүлэдог яһатанаймнай ...ад буряадуудые тушаа эсэргүү ...охилгаэр ушиг. Иланга За... ...ин ород арадай холбоон, «Аба... «Спасение») бүлгэмэйнхи Кули... ...олоной байлдаанай 612 жилэй ...ье тоо бэшэ даа!) обдо зорюу... ...шуулгатайхай митинг сентяб... 21-дэ Улаан-Удын Советүүдэй ...дэрэ үнгэргэбэ. ...оонь ондоо зоной үсөөнөөр ...анда юм гү, али болосоролынь ...ниймшэ гү шадахысаал аашаа ...гоодо болохо. Еврей зоные ...олбоо баһатай, мантан томо мо... ...ааса барһан улаан хасартай ...хэ матын театрализованю зүйл... ...хажуугаар элдэб эсын уряа... ...далбаганууд байгаа. Жишээнь, ...! Таанад юунда нойрсожол ...а?»—гэһэн уриалгай далбага оро... ...ямар томсолдо уряалнаб? ...ново полидо болоһон тулалдаа... ...ш бэшэ ой шовинис үзэлөө нэб... ...ын тула хэрэглэгдээ гэжэ хаса... ...атаман Юрий Касьяновай үгые ...найгаар шагнаһан хүн ойлгоһон ...бэшэ. ...ы һанахада, эдэ мэтын аашаа... ...ураг ...ын шаадан бэшэ, хо... ...ай политическэ удхатай хэм... ...уулга гэжэ һанахаар. ...ын түрэлтэ Далай-ламатай уул... ...буряад драмын академическэ ...оо ...ой байтар, худал хуур... ...ээ үүсхэжэ, нангин тэрэ хэрэ... ...ийлдуулһан ушар баһал эдэ этэ... ...ай гаргаар хэлдэг аалам? Юун... ...эдэ, тэрэл удэшэндоо 24 сагта ...радио, һүүлдэнь телевидени ...1 сагта) эдэ ушар тухай мэ... ...нхэдээ, «мянгалэгдэһэн» рядай, ...дуулгаар зааһан байна бшуу. ...солэй эдэ зургаануудай тусхай ...ленттүүд шуран бэрхэ болоод, ...ошо ушарые түргэн мэдээсэбэ... ...голой. Тоод яахадаа 4-дэй гяд, ...мэтые сахэ зааһан болоноб? ...эртэнһээ бэлдэгдэһэн ябуулга ...гэжэ һэжэглэхээр байна. ...ата тэрэ митингые Далай-ла... ...ахрын урда үдэр эмхидхэгдэһэн ...уу даа. Эндэ бодожо үзэхөөр ...олон. ...ад-Монгол» гэжэ нэрыень Рес... ...ада бусаалгаагүй, Президентын ...ин бэлгуулаагүй—Забайкалнин ...радай холбооной «эмхидхэлэй» ...ажал тухай Эрхүүдэ барлагда... ...усский Восток» газетэ 3-дахи ...эхэ бэшэһэн байна. ...луудай тоолбэрние хэды боло... ...ниймшэ һанаһан шовинис үзэл... ...ой гэжэ асуухаар болоно. Тэдэ... ...ада һанаһаб? Алаасалдаа, хюдал... ...хэхээ гү? Муу муухай, харын ...рбэгэ үүсхэхэдээ, Үндэр түрэл... ...ийн ушармешье хэрэглэхээсэ нү... ...хээ болоод байһан зонһоо һайн ...ой хүлээлгэйб даа? Юрий Бал... ...христиан шажан һэргээхэ ...абуулга эмхидхэнэбди гэжэ һу... ...ааһ. Тоод христиан шажан мүр... ...гмгай хүнние байһал боди һай... ...ийгаа байхые уряалдаг бэшэ ...Г ХҮННИЙЕ БҮ АЛА, БҮ ХУ... ...ХУДАЛДААР БҮ ХЭЛЭ гэхэ мэ... ...ийлхэдүүд буддын шажанай ном... ...ехэ нинжатай бэшэ хэбэртэй аг... ...Юрий Балковай бүлэглэл ...удалга хэрэгые халхабша бол... ...эрэй сагаур хорото хэрэг үүсг... ...ийгаа байхые уряалдаг бэшэ ...ааг ...ааг ...ааг

Мүнөөдэр—Наһатайшуулай уласхоорондын үдэр

«АН-БУН, АМГАЛАН АЖАҺУУЯ!»

(ЭГЭТЭ НЮТАГТА ОРШОДОГ АЖАЛАЙ БОЛОН ДАЙНАЙ ВЕТЕРАНУУДАЙ БАЙШАНДА БАЙГШАДАЙ АЖАҺУУДАЛ ТУХАЙ)

Һаяхан Яруунын аймагай Эгэтэ нютагта оршодог ажалай болон дайнай ветерануудай байшанда орожо, үбгэд, хүгшэдтэй хөөрэлдэжэ, элүүр энхэ байдалтайнь таниласаа һэмби. Эгээл үндэр наһатай—97-той Һабхуу хүгшэн үшөөл дорюун зандаа, гараа үгэн мэндэшэлжэ, дахин уулзаһандаа баясан байгаа һэн.

Энэ үдэр ерэхэдэмни, хүгшэд фойе соогоо сугларанхай, һандали дээрэ һуужа, телевизорээр кино һонирхон хаража байба. Нёдондо жэл «Буряад үнэн» газетэдэмнай буряад дуунуудые олоор хэблүүлһэн Дулма Бадлуевна Бадлуева гэжэ хүгшэнэй таһалгада ороходомни, аймагайнгаа газетэдэ шүлэгүүдые, зорюулалгануудые бэшэдэг ажалай ветеран Ламажаб Очирович Доржиевтай танилсуулба.

— Би эндэ ерэһээр хоёр жэл болооб. Октябрийн 1-нээр Инсэнгэ нютагһаа эндэ байхаяа ерэв һэм. Арбан хүнэй байрлаха байшанда мүнөө дээрээ долоониинь байнабди. «Победын» Һама хүгшэн зундаа нютагаа ошоод ерэдэг. Эндэмнай өхэл һайнаар эдэлүүлдэг, мяха, шүлэн таһалдадаггүй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, «үсөөн хүн садахаяа хараха, олон хүн хүртэхээ хараха» гэдэгынь зүб хаяаш даа,— гэжэ Л. О. Доржиевай хэлэхэдэнь, Дулма Бадлуевна «тон зүб» гэжэ баталаад, сайгаа, тоһо, хилээмээ табижа, хүндэлөө һэн.

— Мүнөө тогоошомнай амаралтада гараха.й. Тингээд Галина Ойдоновна Дондокова (байшангые даагша) даргамнай өөрөө эдеэ хоолоо шанана, бидэнэйнгээ ханяаха, хахахада аргална, эм дом үгэнэ. Эндэмнай совхозой хүтэлбэрилгын уряалаар эмшэ зон ерэжэ байдаг. Тэсмэйдэ монгол аргашан айлшалаа һэн. Москвагай бэрхэ эмшэдэй ерэхэдэ, халуун буузаараа хүндэлөө һэмди,—гэжэ Дулма Бадлуевна тон зохидоор хөөрөө һэн.

Яруунада үнгэргэгдэһэн Гэсэрэй һайндэртэ Ламажаб Очирович Дулма Бадлуевна хоёр эдэбхитэйгээр хабаадаа гэжэ мэдэбэбди. ЭгэтынАдагта дэлгээгдэһэн һэеы гэр соо һаба соо айраг нэрэжэ, айлшадаа үгтаһанаа, зула бадараһанаа Дулма Бадлуевна тон баяртайгаар хөөрөө һэн.

— Урданайнгаа ёһо зан-шалнуудые, һайндэрнүүдые, илангаяа бурхан шажанаа һэргээхэ хэрэгтэ бидэ өөһэдөө оролсожо байһамнай ехэ һайшаалтай. Тодорхойлбол, Сагаалганай һайндэрые бидэ Инсэнгэдээшье ехэ гоёор үнгэргэгшэ һэмди. 4 хотон боложо хубаараад, дуунай, нааданай конкурс эмхидхэдэг һэмди. Манай Хоолойн хотон дахин түрүү һуурнуудые абажа, морин бэлэгтэ хүртөө һэмди. Тэндэл ханын газетэ гаргажа, өөрынгөө бэшэһэн шүлэгөөр шэмэглэгшэ һэм. Тингээд Эгэтэ нютагтамнай нэгдэһэн дасан тухайгаа шүлэг зохёогоо һэм, —гэжэ нютагай поэт, книтын ажалай эдэбхитэн Ламажаб Очирович тэмдэглээ һэн.

«Энэ шүлэгыетнай манай «Тоонто» гэһэн фольклорно ансамбльда хабаадагша Бадма-Ханда Пурбуева уран гоёор уншадаг»,—гэжэ би хэлээд, тэрэ үбгэниие ехэ хүхёэгөө, баярлуулаа һэмби. Тинхэдэмни Яруунын райсобесые даагша, энэ байшанда ехэ туһа хүргэһэн Цыреновада зорюулһан шүлэгөө харуулаа. Энэ шүлэгэйнь зарим тэдые уншагшадайнгаа һонорто зорюулхамнай:

...Эрхи маани тооложо,
Энэ наһанайнгаа нүгэлые
Арилган, сэбэрлэн
һуутыт.
Эбтэй эстэй арбуулан
Амаран, тэнюун байгыт.
Саг жэлэй дүтэлөөшье
һаа,
Сахюуса, бурхандаа
һүэглыт.

Бурхан шажандаа шүтэжэ, үдэшэ бүхэндэ ветерануудайнгаа байшан соо «Буряад үнэн» газетэһээ, мүн ламанарһаа абаһан «Этигэл», «Богдо Зонхобын магтаал», «Арбан табан бурханай магтаал», Нөгоон Дара, Сагаан Дара эхэнүүдэй мэргэм, тарнинуудые уншажа байдаг эдэ хүгшэд, үбгэд олзыхан хүсэл эрмэлээлтэй. «Час, час хахад соо маани мэргэмээ уншажа, өөрхэ сэдьхэлээ арюудхажа, хүсэл зорилгоёо нэгэдүүлжэ байхадамнай, хэды гоёб даа»,—гэжэ Ламажаб Очирович хөөрөө һэн.

Тиимэ байнгүй яахаб?! «Үбгэрһэн, хүгшэрһэн наһаяа жаргуулха, баясуулха, хэрэгээ бүтээхэ, хуралда ошохо гэхэдэмнай, дасамнайшье хажуудамнай ха юм», — гэжэ Дулма Бадлуевна шье омогорхон мэдүүлээ һэн.

— Энэ байшанда байһан Галсан Морохонов үбгэн бурханай ном уншадаг байгаа. Эндэ Ахын хүгшэн Евдокия Умиреевна Хэтырхеева байдаг. Тэрэ үбгэн намда олон тарни, мэргэмүүдые ваажа үгөө, һургаа. Тингэжэ Очирваанин, Бурхан багшын, Бадма Самбаавын, бусад тарнинуудые сээжээр уншанабди,—гэжэ Л. О. Доржиев тодорхойлно.

«Энэ байшангай палааха үмхирөө, заһабарилга хэгдэхэ ёһотой» гэжэ һанаата болоһон эдэ хүгшэдэй бодол бултанда ойлгосотой байба. Эртэ хүйтэрдэг Яруунын улариые һайн мэдэхэ хүгшэд даарахаяа айна бшуу. Эгэтын совхозон хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудал түргэнөөр шиндхэхэ зэргэтэй.

— Гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байдаг бидэ оройдоол мянган түхэриг пенсиез абаад, сай, тамхияа худалдажа абаад байнабди. Хараад үзыт, тамхин мүнөө хэдытэ болоо гэшэб?! Аргагүй үнэтэй ха юм даа. Тингээд пенсимнай сай, тамхин болоод лэ дуунашанал даа. Хүгшэрһэн, олон үхибүүтэй зондо ехэл хүндэ хүшэр ёһотой даа. Бидэшье талаантай, гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байна ха юмбидби. Дүүгэймни хүрьгэнтэй аяар зургаан үхибүүтэй. Тэдэ мэтын олон сурба зондо гайтайл байха байна даа. Олон юумээр һонирходогбди. Бүхы газетэнүүдээ абажа байдагби. «Буряад үненнинемнай» жэл бүри райсобесой манда бэшүүлдэгынь һайшаалтай. Саашаа юун болохо юм, олон зон баруун тэмдэг ерэхэ гэлсэдэг. Тэрэ НЛО гэжэ юун гээшэб? Энээн тухай бэшээ һаатнай, ехэ һонин байгаа,—гэжэ Ламажаб Очирович зохиа һэн.

Тингээд «Зүүн зүгэй эмшэлэгэ» гэһэн гаршаг доро һонин статьянууд гарана гэжэ тэмдэглэбэ. Тинхэдэ радиогоо шагнадаг, илангаяа «Баян талын айлгын» дамжуулгада дуратай байһанаа элирхэйлээд, «энэ дамжуулгые үшөө уга, 1,5—2 час тухай болгохо, тинхэдэ буряад арадай дуунуудые олоор дамжуулха, илангаяа национальна инструментнүүд дээрэ, нэрлэбэл, лимбэ, хуур дээрэ наададаг зоной хүгжэм саг үргэлжэ шагнуулжа байгыт» гэжэ радиогой зондо захиһан байна. Дайнай үеын, мүн монгол дуунуудта дуратай байһанаа, Ламажаб Очирович Дулма Бадлуевна хоёр баясан хөөрөө бэлэй.

Нёдондо Монгол ороной Айраг сомонһоо ерэһэн зон «Нутгын нэрэ—Айраг» гэһэн ном бэлэглээ гэжэ харуулаа һэн. Тингээд эндэ ерэнэн айлшадта зохёоһон шүлэгүүдээ Ламажаб Очирович уншадаг, харин Дулма Бадлуевна (айлшадынь Мария Бадлуевна гээд нэрлэдэг байна) буряад дуунуудаа, илангаяа «Сүм сайхан» гэһэн дуує дуратайгаар дууладаг байна гэжэ мэдэбэбди.

Иимэ һонюуша сэдьхэлтэй, хөөрүү, хүхюу наһажаал зонтой уулзажа, өхээр баясаа һэм. Эндэ ерэһэн ушарни гэхэдэ, үндэр наһатай болоһон эдэ хоёр, ветерануудай байшанда танилсаһан хүгшэн үбгэн хоёр шиилэжэ, ан-бун һуужа, бэе бэедээ һанаагаа зобон байдаг гэжэ дуулаһан байгаа ха юмбиб.

— Хүгшэрһэн бидэ хоёрто юун хэрэгтэйб даа? Бэлэн сай уужа, хөөрэлдэжэ, маани мэргэмээ уншажа, бэе бэедээ туһалжал ябана гүбди даа,—гэжэ Ламажаб Очирович энсэгээ һэн.

Зуб даа. Үндэр наһатай болоһон эдэ хоёр үйлын үреэр эндэ уулзажа, бэе бэедээ туһалжа, халуун сайгаа хубаалдажа, хөөрэлдэжэ, маани мэргэмээ уншажа байһаниинь зохидшье, һайшаалтайшье байгаа бэлэй. Урданай юумэ мэдэдэг, мүнөө үеын байдалаар һонирходог, дуу дууладаг, шүлэг бэшэдэг нимгэн сэдьхэлтэй эдэ наһажаал зондо ута наһа, удаан жаргал хүсөө һэм. Хэды саг соо хоорэлдэһэнөөшье мэдэнгүй, үни холын танил мэтэ болоһон Ламажаб Очировичай бэлдэһэн статьянуудые, шүлэгүүдые «Буряад үнэнэйнгөө» уншагшадта заабол дамжуулха гэжэ бодоо.

«Сагай хэды хатуушье һаа, бурхан, сахюусандаа мүргэжэ, ан-бун, амгалан ажаһууя» гэһэн Ламажаб Очировичай «Эгэтын дасан» гэһэн шүлэгэй мүрнүүдээр хуби заяагаа холбоһон, ветерануудай байшанда байдаг наһажаал зон, һайхан хүсэл зорилготой, баян сэдьхэлтэй хүгшэд тухай хөөрөөгөө дүүргэхэм:

Богдо гэгээшүүлэй
морилһон нютагта,
Буддын шажантанай
мүргэлэй орондо,
Зандан-Жуує заяаһан
газарта
Зулын гэрэл бадаран
туяараа...

В. ОРБОДОЕВА,
манай корр.

Буряад Республикын Верховно Советэй Президиумдэ

«Газарай реформо тухай» РСФСР-эй Хуулиие бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Тарбагатайн районио Советэй худэлмэри тухай

«Газарай реформо тухай» РСФСР-эй Хуулиие бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Тарбагатайн районио Совет тодорхой худэлмэри ябуулна гэжэ Буряад Республикын Верховно Советэй Президиум тоолоно. Колхоз, совхозуудай, ой модоной жасын, мүн нөөсэдэ байһан 11 826 гектар газар сельскэ Советүүдэй мэдэлдэ үгтэжэ, хүн зоной хубиин хамһабариин ажахынуудта дамжуулагдаа. 1079 гектар газар шэнээр эмхидхэгдэхэ таряашадай ажахынуудта үгтэхөөр тусхай жаса байгуулагдаа.

1992 оной сентябрийн 1-нэй байдалаар хартаабха, овощ үйлэдбэрилхэ гол шэглэтэй таряашадай 24 ажахы район дотор байгуулагданхай. Улаан-Удын ажаһуургшадта саад болон огород эрхилхыень 316 гектар газар таһалагдажа үгтэһэн, энэнь республикын бусад районуудһаа нилээд ехэ болоно. Колхоз, совхозуудые таряашадай ажахынууд, хамтаралнууд болгожо хубилган шэнэлхэ ажал мүнөө районой 9 ажахыда хэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта «Газарай реформо тухай» РСФСР-эй Хуулиие бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Тарбагатайн районно Советэй худэлмэридэ горитой дутагдалнууд бии. Илангаяа колхозуудые таряашадай ажахынуудай эблэлнүүд болгон хубилган шэнэдхэлгэдэ ёһын тэдысэ хандаха ябадал гаргадана, олонхи ушарта ажахынуудые шэнээр эмхидхэхэдээ, гансал гаршагыень һэлгүүлнэ, харин зөөри эзэмдэхэ гуримынь тэрэ зандаа үлөөгдэнэ.

Таряашадай ажахынуудые эмхидхэхэдээ, гол түлэб ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үзэмжөөр тэдэнэртэ тон хэрэггүй, холо, муу шанартай газарые таһалжа үгэхэ ушар барилтатай арадай депутадуудай районно Совет эбсэшэхэй. Ерэдүйн таряашадай ажахынуудай гэшүүдэй зүгһөө ородог олон тоото гомдолнууд, дансануудые бэлдэлгэдэ нозог нобшо ябадал гаргаха ушарнууд эдэ бүгэдые гэршэлжэ үгэнэ.

Бии байһан колхоз, совхозуудай, районой заһабарилгын-техническэ предприятиинуудта таряашадай ажахынуудай машина, тухэрэлгэнүүдые заһабарилха, хангаха гурим район дотор үшөө зохёогдоогүй байһаар.

Газарай Хуулиие өбдэһэн гэмтэдтэй, эрхэтэдтэй тэмсэхэ талаар РСФСР-эй Газарай кодексын болон бусад нормативна актнуудай ёһоор үгтэһэн эрхээ газарай реформын, газарай нөөсын талаар районно комитет дүүрэн хэрэглэжэ шаданагүй. Иимэ ушарһаа хэрэглэгдэжэ байһан газар хэрэглэгдэхээ болино, хэрэглэгдэхэ газарынь ёһото эзэдтэнь саг соогоо үгтэнэгүй.

Газарай эзэн болохо, газар эзэмдэхэ, газар хэрэглэхэ эрхэнүүдые бүридэлдэ абаха талаар районно Совет хүдэлмэреэ муугаар эрхилнэ. Хубиин хамһабаринн ажахынуудые хүгжөөхэ талаар газарай эзэн болохо эрхэ тусхай үнэмшэлгэ хүдөөгэй ажаһуургшадта мүнөө болотор үгтөөгүй. Эдэнэй мэдэлдэ байһан газар хэрэглэхэ тусхай түсэб байхагүй.

Бүрлад Республикын Верховно Советэй Президиум тусхай тогтоол баталан абаба:

1. Тогтоол дотор хэлэгдэһэн дутуу дундануудые усадхаха, «Газарай реформо тухай» РСФСР-эй Хуулиин эрилтые бэелүүлхэ зайлашагүй хэмжэнүүдые абахыень арадай депутадуудай районно, поселково, сельскэ Советүүдые, захиргаанай гулваае, газарай реформын болон газарай нөөсын талаар районно комитедые уялгалха.

2. Арадай депутадуудай городской болон районно Советүүд, районуудай, городуудай захиргаануудай гулваанар, Буряад Республикын Газарай реформын болон газарай нөөсын талаар комитет;

— хүсэндөө байгаа Хуулиин ёһоор саад, огород болон мал ажал эрхилхэ хамтын ба таряашадай (фермернүүдэй) ажахынуудые эмхидхэхын тула саг соонь газар таһалжа үгэхэ;

— колхоз, совхозуудай газарыень үмсэлхэ, ажахы эрхилхэ шэнэ гуримуудай ёһоор эдэ ажахынуудые бүридэлдэ абаха, шэнээр бүридхэхэ талаар бодото хэмжэнүүдые энэ жэлэй һүүл болотор абаха;

— Ивалгын районой урдань Оронгын совхоз байһан таряашадай ажахынуудай эблэлые эмхидхэн байгуулха һайшаалтай дүршэлые дүүрэн хүсөөрнь хэрэглэхэ.

3. Буряад Республикын Хүдөө ажахын министерство, Таряашадай ажахынуудай эблэл 1993 оной апрелиин 1 болотор таряашадай (фермернүүдэй) ажахынуудые, ажахы эрхилхэ бусад гуримуудые хангаха талаар мүнөө байһан районуудай, колхоз, совхозуудай заһабарилгын-техническэ предприятиинуудай баазануудые дээрэ хүдөө ажахын техникэ, түхеэрэлгэнүүдые хүлһөөр барюулха пунктнуудые, мүн эдэнэй үйлэдбэрилһэн хүдөө ажахын продукци худалдажа абаха пунктнуудые нээхэ.

4. Буряад Республикын Газарай реформын болон газарай нөөсын талаар комитет республика дотор газарай байдалые, тэрэниие хэрэглэлгые шалгалгые шангадхаха, мүн газарай хуули эдэгшэдые хатуу харюусалгада хабаадуулха.

5. Газарай реформо тухай» РСФСР-эй Хуулиин дүүргэлтые республикын районуудай, ажахынуудай хэр дүүргэжэ байһан тухай худэлмэриин дүй дүршэлые ходо харуулхаар республикын болон районуудай газетэнүүдэй редакциинуудые, гүрэнэй телерадиокомпаниие уялгалха.

6. Энэ тогтоолые дүүргэлгын хойноһоо шалгалта хэхыень Буряад Республикын Верховно Советэй аграрна болон эдеэ хоолой асуудалаар комитедтэ даалгаха.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕТЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАРЛИГ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН РАЙОННО (ГОРОДСКОЙ) АРАДАЙ СҮҮДҮҮДЭЙ АРАДАЙ СУДЬЯНАРТА МЭРГЭЖЭЛЭЙ КЛАСС ОЛГОХО ТУХАЙ

«России Федерацийн судьянарай статус тухай» 1992 оной июниин 26-най России Федерацийн Хуулитай, «ССР Союзай ба союзна республикануудай сүүдүүдэй судьянарта мэргэжэлэй класс тодорхойлхо тухай» СССР-эй Верховно Советэй 1989 оной ноябрийн 2-ой тогтоолтой таараалдуулан, Буряад Республикын Верховно Советэй Президиум нигэжэ тогтооно:

«Мэргэжэлэй 2-дохи классай судья» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо:

Цыренова Галина Ивановнада—Буряад Республикын Верховно Сүүдэй гэшүүн.

Гаева Галина Ивановнада—Прибайкалийн районой арадай сүүдэй арадай судья.

Житихина Татьяна Ильиничнада—Прибайкалийн районой арадай сүүдэй түүүлэгшэ.

«Мэргэжэлэй 3-дахи классай судья» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо:

Бальхаев Семен Владимировичта—Ивалгын районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ.

Ендонова Валентина Чимитовнада—Улаан-Удэ хотын Железнодорожно районой арадай сүүдэй арадай судья.

Карелов Александр Ивановичта — Мухар-Шэбэрэй районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ.

Кириллова Альбина Александровнада — Кабанскын районой арадай сүүдэй арадай судья.

Новолотский Николай Матвеевичтэ—Прибайкалийн районой арадай сүүдэй арадай судья.

Шагдарова Татьяна Александровнада—Улаан-Удэ хотын арадай сүүдэй арадай судья.

«Мэргэжэлэй 4-дэхи классай судья» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо:

Базарсадаев Бата-Жаргал Цырендоржиевичта — Загарайн районой арадай сүүдэй арадай судья.

Буряад Республикын Верховно Советэй Түрүүлэгшэ
Л. ПОТАПОВ.

Улаан-Удэ хото,
1992 оной сентябрийн 8.

Ажабайдалай шэрүүн шэнжэ...

ЗҮБӨӨР ОЙЛГОЖО, ТУҺАЛЫТ

Манай орондо оройдоол хоёрдохи жэлээ тэмдэглэгдэхэ гэжэ байһан Наһатайшуулай уласхоорондын үдэрые манай республикада үргэнөөр тэмдэглэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри эдэ үдэрнүүдтэ ябуулагдажа байна. России Федерацийн шигүүлэсхы сэдьхэлэй ба энхэ элүүрэй жасын Бурладай таһагай правленийн гол мэргэжэлтэн Владимир Николаевич Вовк гэгшэдэ манай корреспондент Т. Бадмаева хэдэн асуудалтайгаар хандаһан байна.

— России Федерацийн Верховно Советэй Президиумэй «Наһатайшуулай шиндхэгдээгүй асуудалнууд тухай» Байгша оной июниин 1-дэ абтаһан тогтоолой ёһоор, энэ үдэр тэмдэглэгдэхэ гэжэ байна. Теад манай республикада энэ талаар ямар хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээб?

— Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев үшөө сентябрийн 10-да энэ асуудалаар суглаа эмхидхээ һэн. Эндэ шигүүлэсхы сэдьхэлэй ба энхэ элүүрэй жасын, Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй, пенсионно жасын республикын таһагай ба бусад албан зургаануудай түлөөлэгшэд сугларжа, хэмжээ ябуулганудуй түсэб зохёогоо юм. Мүнөө республикымнай хүдөө аймагуудта энэ үдэртэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдаа гээд тэмдэглэмээр.

— Жэшээлхэдэ, танай жасынхид ямар ажал ябуулнаб?

— Бидэ республикынгаа промышленна предприятиинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдтэ, дээдэ һургуулинууд болон техникум, училищинуудай багшанар, оюутадта энэ үдэртэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень, наһатайшуулай ажабайдалайнь шиндхэгдээгүй асуудалнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ шадаха зэргээрээ туһаламжа үзүүлхыень уряалһан байнабди. Тинхэдэ хотынгоо оюутадые энэ үдэртэ зорюулагдаһан үдэшэнүүдтэ, уулзалгануудта, элдхэл болон семинарнуудта эдэбхитэйгээр хабаадахыень гуйжа хандаа һэмди.

— Хэды хэмжээнэй мүнгэн зөөри наһатайшуулда туһаламжа үзүүлхэ, һайндэрые тэмдэглэхэ хэрэгтэ гаргашалагдаха болоноб?

— Ехэл хэмжээнэй мүнгэн гаргашалагдаха. Жэшээлхэдэ, пенсионно жасын таһагайхид 5 миллион түхэриг дамжуулаа. Предприяти болон эмхи зургаануудай, хүн зоной һайн дураараа манай жасада оруулһан мүнгэнэй зарим хуубинь нигүүлэсхы сэдьхэлэй энэ хэрэгтэ гаргашалагдаха.

— Инмэ һайхан үүргэ бэелүүлһэн коллективүүд ба хүнүүдые нэрлыт даа.

— Энэ жэлэй эхиннээ манай жасада һайн дураараа мүнгэ оруулагшадые тоолоёл даа. «Россельхозторг» гэжэ предприяти—50 мянган, прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэл—8 мянган, Свято-Вознесенскэ һүмэ, түмэр харгын Улаан-Удын отделени, мүнгэ нөөсэлгын 301-дэхи банк, хүүгэдэй хоёрдохи поликлиникэ тус тустаа 5—5 мянган түхэриг, Октябрьска районой территориальна медицинскэ нэгэдэл—6,6 мянган түхэриг, «Дружба» кинотеатр—1 мянган түхэриг мүнгэ оруулаа. Тинхэдэ олон кооперативууд манай жасада мүнгэ дамжуулдаг заншалтай болонхоё. Тэдээн соohоо 18 мянган түхэриг оруулһан «Эдем» гэжэ бага предприятие, «Фокумис» гэжэ кооперативые нэрлэмээр. Гадна манай республикада ажаһуудаг сагаан, һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд наһатайшуулда, үлбэр бэетэйшүүлдэ, инвалидуудта, гансаардаһан хүнүүдтэ туһалха хараатайгаар манай жасада мүнгэ оруулдаг. Нэрлэбэл, М. Р. Чойбонов—1 мянган, А. А. Воронцова—760, Н. М. Борисова—700, В. М. Сыдеев—200 түхэриг мүнгэ өөһэдынгөө нөөсэһөө таһалжа үгөө. Тинхэдэ Н. Н. Васильева, Е. Б. Тунникова болон бусад эрхэтэд байд гээд лэ шадаха зэргээрээ мүнгэ дамжуулжа байдаг.

Һайн дуратанай нигүүлэсхы сэдьхэлэй жасада дамжуулһан мүнгоор элдэбын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэһоо гадна хүгшэрһэн наһандаа гансаардаһан үбгэд, хүгшэдые, инвалидуудые түлөөһэгүйгөөр эдеэлүүлхэ, эм дом худалдажа абаха, ажабайдалай-коммунальна туһаламжа үзүүлхэ гэхэ мэтын хэрэгүүдтэ гаргашалагдана. Энэ удаа эдэ бүхы сугларһан мүнгэнэй зарим хубинь наһатайшуулай үдэртэ баһал хэрэглэгдэхэ болоно.

—Наһатайшуулай үдэрые тэмдэглэхэ хэрэгтэ туһаламжа үзүүлхэ зорилготойгоор танай жасада мүнгэ оруулха гэһэн хүн гү, али коллектив хайшань мүнгэсэ эльгээхэ болоноб?

— Манай жасада сэбэр, һайхан наһаатай хүнүүд һайн дураараа мүнгэ оруулдаг гээшэ бэд даа. **Манай жасын счет: 000704701 БД. Мосбизнесбанка г. Улан-Удэ, МФО 107011.** Танай газетын уншагшадай оруулһан мүнгэн буянайл хэрэгтэ гаргашалагдаха болонол ха юм даа.

Мүнөө инмэ хүшэр хүндэ үе сагта бэе бээ тэдхэлсэжэ, туһалалсажа ябаха гээшэ ехэл һайхан хэрэг мүн. Илангаяа мүнөө үедэ олон үхибүүтэй айл бүлэ, гансаардаһан үбгэд, хүгшэд, үлбэр бэетэйшүүл хүндэхэн байдалда ороод байна ха юм. Гансал манай Буряад орондо ажаһуургшадай табанай нэгэ хубинь наһатайшуул болоно. Жэшээлхэдэ, наһанайнгаа амаралтада гараһан 168 мянган хүнэй гүрэнэй тэдхэмжэ болгон үгэдэг пенсиингээ мүнгөөр хүсэд һайнаар эдеэлээд, хубсалаад ажаһууха гээшэ хүндэшэг. Ямаршье түрэлгүй орн һанса хүндэ хүшэр саг ерэнхэй. Теэд бүхы наһаараа хүдэлжэ, манай гүрэнние хүл дээрэнь бодхоолсоһон хүнүүдээ, мүн үлбэр бэетэйшүүлээ хэзээдэшье хажуу тээ орхингүй, ходо харалсажа, туһалалсажа байха гээшэ манай нангин уялга болоно. Тиимэһээ, хүндэтэ «Буряад үнэн» газетын уншагшад, наһатайшуулайнгаа сэдьхэлэйнь өёорой гуниг, гомдол зүбөөр ойлгожо, октябрийн 1-дэ тэмдэглэгдэхээ байһан Наһатайшуулай уласхоорондын үдэртэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаһаа гадна нигүүлэсхы сэдьхэлэй туһаламжа шадаха зэргээрээ үзүүлжэ хайрлыт даа.

— Һайнта даа. Энэ үдэрые эмхитэйгээр үнгэргэхые бултадаа оролдоёл даа.

России Федерацийн

Президентын Зарлиг

России Федерацийн Президентын гүрэнэй-хүтэлбэриин асуудалнууд

Федеративна хэлсээе бэелүүлгын хуулиин үндэһэ һуурине бэхижүүлхэ, гүрэнэй засагай сурганнуудай ажал ябуулгые таараалдуулха, России Федерацийн Президентын Хуулиин талаар онсо эрхэ хангаха зорилгоор, мүн тэрэшэлэн России Федерацийн Верховно Советэй регламентда хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдэй оруулагдаһантай дашарамдуулан, нигэжэ тогтоохомни:

1. Федеративна хэлсээ баталха зорилгонуудһаа, национально-гурэнэй ба захиргаанай-территориальна байгуулламжа, мүн России Федерацийда нютагуудай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые эмхидхэхэ тухай России Федерацийн Конституцийн дүримүүдһээ үндэһэлэн, хуулиин проектнүүдые зохёохо федеральна программыя проектые России Федерацийн Верховно Советэ оруулхын тулаа 1992 оной ноябрийн 1 болотор бэлдэхэ шухала гэжэ тоолохо.

Заагдаһан программые бэлдэхэ талаар гүйсэдхэхы засагай зургаануудай, мүн тэрэшэлэн России Федерацийн Президентын захиргаанай подразделениннүүдэй болон России Федерацийн правительствын аппарадай таһагуудай худэлмэрие таараалдуулан хүтэлбэрилхэ хэрэгые России Федерацийн Президентын гүрэнэй—хуулиин хүтэлбэридэ даалгаха.

2. России Федерацийн Президентын даалгаһан зорилгонуудтай зохилдуулан, России Федерацийн Президентын гүрэнэй-хуулиин хүтэлбэри России Федерацийн Президентын, правительствын ба Аюулгүйн Советэй нийтэ нэгэн юридическэ албанай уялгануудые дүүргэхэ гэжэ тогтоохо.

России Федерацийн Президентын гүрэнэй-хуулиин хүтэлбэри:

Хуулиин политика зохёохо, гүйсэдхэхы засагай эмхи зургаануудта хуулиин проектнэ худэлмэриин түсэбүүдые бэлдэхэ ба тэрэниие гүйсэдхэлгые хинаха, хуулиин проектнүүдэй талаар России Федерацийн Президентын тобшололнуудые бэлдэхэ талаар гүйсэдхэхы засагай зургаануудай ажал ябуулгые таараалдуулха гээд России Федерацийн Президентэр этигэмжэлэгдэбэ;

России Федерацийн Президентын даалгабаряар хуулинуудай проектнүүдые, мүн тэрэшэлэн России Федерацийн Президентын зарлигууд болон захиралтануудай проектнүүдые, тиихэдэ России Федерацийн правительствын түрүүлэгшын даалгабаряар России Федерацийн правительствын тогтоолнууд ба захиралтануудай проектнүүдые бэлдэхэ;

хуулиин эдэбхи үүсхэл гаргаха эрхые России Федерацийн Президентэй талаар дурдаа...

России Федерацийн
Москва, Кремль.
1992 оной сентябрийн 22.

ХҮДӨӨ АЖАҺ... ПРОДУКЦИИН СЭНГ...

МОСКВА. 1991 оной ургасын ороohоной сэнгүүдhээ мүнөө жэлдэ гүрэндэ тэрэниие худалдан абаха сэнгүүд дунда вэргэнь 23 дахин ехэ болонхой. Энээнhээ уламжалан, гурилай, хүрмэгэй, холимол тэжээлэй сүлөө сэнгүүд дээшэлжэ, эдеэ хоолой эйлнүүдэй сэнгүүд горитойгоор нэмэгдэнэ. Жэшээнь, жэлэй эсэс тээшэ 1 килограмм шэнисын хилээмэл 37 түхэригтэ болохо. Финансын министерствын бэлдэhэн документ соо энээн тухай хэлэгдэнэ.

Жэлэй эсэс тээшэ Россидa эдеэ хоолой гол зүйлнүүдэй дунда зэргын сүлөө сэнгүүд ямар байхаб гээд тэндэ багсаамжалагдана. 1 килограмм үхэрэй мяхан 160—220 түхэриг, гахайн мяхан—140—180 түхэриг, 3,5 процент тоhолигтой hүн—15—19 түхэриг, малай тоhон—225—280 түхэриг, ургамалай тоhон—57—68 түхэриг, элhэн саахар—65—76 түхэриг, 10 үндэгэн—50—62 түхэриг, 1 килограмм шэнисын хилээмэн—37 түхэриг, хара хилээмэн 13 түхэриг.

Бэлэдхэлэй предприятинууд 1 тонно ороohо дунда зэргээр 11 мянган түхэри-

---

ТҮРҮҮ ТЕХНОЛОГИ...

КАЗАНЬ. Нютагай мал ажахы тэжээлэй найдамтан нөөсэтэй болонхой. Республика анхан түрүүшынхээ ороohо үгэдэг кукуруза таригжа абаhан байна. Америкын «Пионер» фирмын туhаламжаар республикын худөөгэй ажалшад 20 мянган гектар талмай дээрэ американ технологиин ёhоор кукуруза тарла hэн.

Худөөгэй ажалшад саашадаашье энэ түрүү технологи дэлгэрүүлхэ хараатай

Өрдэм бэлиг эндэхээ эхитэй

Нарын 2-ны өдрүүдтэ манай дүнда һургуулийн 75 жилэй ой тэмдэглэжэ байна. Энэ ойн баярта ойсо түүхэ нэмгартай. Оной октябрийн 2-ниинэй училищийн протокол дотор һургуули нээгдэхэдэ һарагдаһан байдаг. Тэрэ үеэй советэй гэрэлтэй нэгдэһэн. Мүн байһан Онбогой, Закребетско, Мунхо-Модоной, Гаарын дүнүүдтэ түүхэ тэмдэглэлтэй хэмжэлтэй харагдаһан байна. 1917 оной намар Дэдэ-Гэлэй Хурамхаанай училищиин совет нэгдэһэн Гаарын училищие түхеэрэ хангаха туһай шийдэгдээ һэн.

Гаргын сомоной Советэй газар дээрэ оршодог багахан ажахыншуудай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз болгогдон нагэдхэгдэхэдэнь, Түнгээнэй һургуули 1957 ондо тэрэнэй түб Арзагуун һуурида зоогдэжэ асарагдаха баатай болоо һэн. Энэ һургуулийн директорээр Шойнхор Дымбренович Очиров, Хубисхал Гармаевич Дамбаев гэгшэд хүдэлһэн намтартай.

Түнгээнэй эхин һургуулида Михаил Бадмаевич Прохоров, Екатерина Николаевна Сахатдуева, Дамдин Дымбренович Очиров, Галина Чинараповна Очирова, Цыдын Гомбоевич Доржиев (Хаахин-багша гэдэг нэрэтэй), Цыдыпжид Норлодаг, Цыдыпжаб Цыдыпжаб, Цыдыпжаб Цыдыпжаб, Цыдыпжаб Цыдыпжаб

Этигэл

55 жэлэй үнгэрһэн хойно

Нэлэнхы үргэн уужам Худанай, Хэжэнгын ба Чисаанын голнуудта хэр угһаа хойшо гурбан ехэ, хэдэ хэдэн дугануудтай дасануудай байһыс түүхэ гэршэлнэ. Тэдэ хадаа Хэжэнгэдэ, Чисаанын голдо—Шулуута ба Үлзытэ нютагуудта байһан юм. Чисаанын дасанай түүхэ тухай «Буряад үнэнэй» хуудаһан дээрэ 1991 оной февралин 26-най үдэр хуряангыгаар толилогдоһон юм.

АНХАН ЗАГАҺАТА нютагайхид 1990 оной мартын 12-ой үдэр Буддын шажанай һүзэгтэнэй бүлгэм тогтоожо, түрүүлэгшээр Базарай Цэдэндамба һунгагдаа һэн. Дасан һэргээлгэ тухай Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1991 оной январиин 4-нэй үдэрэй 9-дугаар захиралтын үндэһөөр Хэжэнгын аймагай Чисаана тосхондо, Шулуутын дасанай шэрээтэ байһан Санданай Найданай 7×9 метр хэмжээтэй үргөөгөөр, түрүүшын ехэ дасанай һууриһаа модо тухай газарта, баруун хойнонь, Дурна зүгэй хэлбэреэр дүрбэлжэн ороһой хоёр дабхар дасан мүндэлбэ.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо һүзэртэнэй бүлгэмэй жасада хандиб орожо эхилээ һэн.

1991 оной июлиин 20-ной байдалаар: Загаһатаһаа — 12 000, Булагһаа—2100, Чисаанаһаа—2050, Моргосохонһоо—1000, Шэтын Харагуунһаа—900, Яруунын Үльдэргэһөө—3500, Загаһатын совхоз 15 000 түхэриг бүлгэмэй счедто оруулаа. Хэжэнгэнээ гансал Бурхиев Цэрэндаша 2200 түхэриг хадагтайгаар, 1000—1000 түхэригһөө доошо бэшэ үгэһэн Загаһатын һүзэгшэд—Дондогой Будашэрэ, Ёндоной Владимир, Үльдэргэһөө Дашадондогой Дугаржаб; 500—500 түх. Загаһатаһаа Аанзанай Зундуй, Үльдэргэһөө Галсанай Дамба; мүн 5×5 метр хэмжээтэй гэрнүүдые Санданай Дашанима—Чисаанаһаа. Цэбжэдэй Рэгзэн—Загаһатаһаа; Дондогой Цэмпил 300 түх. хадагтайгаар Үльдэргэһөө; Чимидэй Цэрэндондог Загаһатаһаа 352 түх., 100—100 түхэригүүдые үргэһэн арад зон олон.

Загаһатын совхозой директор Батамүнхын Доржо мүнгэнэй хажуугаар, модо шулуугаар, барилгын хэрэгсэлээр, трактор машинаар хүн зоние хамһалсуулжа, ехэхэн туһа дасанай барилгада хүргөө. Мүн Загаһата нютагай һүзэгшэн, ажалай ветеран Дондогой Будашэрын дасание мүндэлүүлхын хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулжа, үмсэдөө гэр бариһанһаа үлүүгээр, хүлөө дохолтороо, гараа холтороо үнэн зүрхэнһөө ябаһан габьяа ехэшье, хүндэтэйшье байна. Дуган барилгын үедэ Загаһатын модошо дархан Жамсаранов Николайн аша габьяа ехэ. Барилгын ажалые сүм шанар һайтайгаар бүтээжэ, болзор соогоо дүүргэжэ, мүргэлшэн бүхэнэй сэдьхэл ханааба. Бүгэдөөрэн буяч хэшэгтэй ябажа, Бурхан багшын үреэлдэ хүртэжэ, ажалдаа амжалтатай, арад зондоо хүндэтэй амар амгалан мэндэнүүд ябыт даа.

Хүлгөөтэ, хёмороото сагай шуһата зэбүүн үедэ Чисаанын дасан табин табан жэлэй хугасаа соо хаалтатай, хорюултай, һүнэжэ байһаная, һөөргөө эрьежэ, хуушан хэбээрээ һэргээгдэжэ, 1991 оной июлиин 29-нэй үдэр (монголоор XVII жаранай түмэр хонин жэлэй Зүнай алаг хүхэгшэн хонин һарын 18-да Сагаан хулгана үдэр арамнайлагдаа. СССР-эй Буддын шажанай түбэй захиргаанай толгойлогшо хамба-лама Мүнхэ Цыбиков Чисаанын дасание ба Зургаадайн Агвааида (Арьяа Баалын хубилгаан) зорюулһан шодоние арамнайлаа. Ламхай-шэрээтээр Хэжэнгын дасанай лама Содномдоржын Владимирай Дашанима баталагдаа.

Дасанай арамнайлгада зорюулагдаһан баяр ёнололдо аймагай Советэй, нютагай Советүүдэй түрүүлэгшэнэр, Чисаанын голдо оршодог ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэнэр, Загаһата, Хүлхисөөн, Булаг, Чисаана, Моргосохон, Михайловка нютагуудай хүн зон олоорөө сугларaа.

Дасанай барилгада хандиб ороһоор: Чисаанын совхоз—17 500 түх., (тэрэ үеын мүнгөөр), үнеэн, гүүн, 10 хонин, Михайловкын совхоз—5000 түх., Моргосохоной совхоз — 10 000 түх., гүүн, үнсэн, 10 хонин, Яруунын «Коммунизм» колхоз—2000 түхэриг.

Мүн һүзэгтэн, мүргэлшэдэй зүгһөө 24 000 түхэриг, арбаад хонин г. м. оруулагдаа. Гансашье зөөри зоонэ бэшэ, үнэр олон далай арад зон Бурхан шажанай ном, судар болон, хүрэг ба захата бурханнуудые, сүгсэ ба голто наһатануудые, тахилай бусад хэрэгсэлнүүдые дасандаа үргөө, үргэнэшье. Загаһатаяа Санжын Шарабдоржын Рабдантан Юм номой, 21 боти (нэгэ комплект) үргэбэ. Загаһата нютагһаа Батын Цэндэн хүтэлбэри доро нютагай эхэнэрнүүд ба хүгшэд лабари, жалсан, аягын шэрээгэй дэбдихэрнүүдые оёжо, мүн Моргосохон нютагай Няма-Дэлэгэй Вера лабари, жалсан оёжо, дасандаа үргэбэд. Хэжэнгын ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай ажалшад дасанай дотор хүшэгэ бүдүүдые үргэжэ, дуганай шэмэглэл болгобо.

Тэд хорн гаран—гушаад онуудай үеэр лама багшанаанай зандаа байһан гээшэ. Дасан дугануудтамнай үдэр бүрнин, үе сагай нэрэтэ олон хуралнуудай амгалан тайбаһаар үнгэргэгдэжэ байн гэһээ зүблэлтэ засагай зүрюун хуули улам бүри шангадажа, буруу шүрэбөөрөө шүрэбдэжэ, хүдөө малшанда, лама даренко хоёр тэрэнние отохо гэлсэһэн байгаа. Тингэжэ үдхэн модон соо бэеэ нюуһан эдэнэр хоёр һүнийн туршада «айлшанаа» хүлеэхэ баатай болоо. Харин тэрэнь дүтэ наашашье ерэжэ үгэбэгүй бшуу.

— Шолмошни бидэнэрые эндэ һууһыемнай унхилаа, ойлгоо ха, Юуб гэхэдэ, һэбшээн зүг шэгээ хубилгажа, бидэнэрые обёоруулба гээшэ. Байза, ялатай гээшэб?—гэжэ Юрий Павлович гурбадахи үдэртөө яагаа һаа, һайн хаб гэжэ бодомжолбо.

Үдхэн модон руу үнеэнэй һэе тракторaар шэрүүлжэ оруулһанай удаа, бүдүүн нарһанай гэшүүһэн дээрэ тусхай түхеэрэлгэ хэжэ, ангуушад одоошье бэеэ нюуһан байгаа. Һүнийн тэн бэ-ложо байха үеэр одоошье баабгай бии болоо, тосхоной нохойнуудай эндэ тэндэ хусалдахань олошорбо. Ангуушан Цивилевой дурамбайгаа абажа, нохойнуудай хусаһан тээшэ харахадань, тэдэнэй эндэ тэндэ гүйжэ ябахань һүнийн харанхыда бүдэг бадаг харагдаад лэ, үгы болошохо юм. Тингэжэ хэдэн часай туршада шарууһала бэдэрһэн «айлшан», тэрэнэй одоошье олоо ха. Нохойнуудшье хусалдахаяа болиитобэ. Хон жэн. Хэдэн часай туршада модон дээрэ һууһан ангуушад «баһал, бидэнээ амидааха» гэжэ шэбэнэлдээд, гэртээ ябая гэлсэбэ ха. Тэрэл һамбаандань баабгай тэдэнэй отожо һууһан бүдүүн нарһанай захаар хурдан түрэнөөр гүйжэ гарамсаараа, шарууһандаа аһажашье, буугай түрүүшын абяан үглеонэй сууряанда нэершэлэй. Шархатаһан баабгай барихнаар, хойто хүлөө шэрээд, модон руу һолжорхые зэбдана. Хоёрдохиёо буудахадань, тайгын эзэн байга дээрээ эрьелдээд унашаба.

— Ай бурхан даа. Одоошье мунхэрбэ ха,—гээд Цивилев зальбарба.

— Байза, битнай машинаяа асарһчу,—гээд нухэрынь модонһоо бууба.

Нүхэрэйнгөө машинаяа асараад ерэхэдэнь, хоюулан үхэһэн баабгайдаа ошобо. Харин тэдэнэрэй алуулһан арьяатанай хэбтэнэн газарта ерэн гэһээнь, шалбааг болоторoо гоожоһон шуһанһаа ондоо юушье үгы.

— Түргэн мүрдэе. Холо ошоогүйл байха,—гээд Бондаренкэнь зүрхэсэбэ.

— Болзит. Юу хэлэнэ гээшэбта? Шархатаһан баабгай хоюулаһемнай шарууһалга бэзэ,—гэжэ дүршэлтэй ангуушан Цивилевынь нухэрэйнгөө һанамжые таһа дүрэбэ.

Хоюулан эндэнээ гэртээ ерэжэ, сайлаһанай һүүлээр үглеонэй наранай мандаһан хойно, ангууша нохойнуудаа дахуулан, баабгайгаа мүрдэхээ ошобо.

— Баабгайн шархатаад хэбтэнэн мүр дээрэнь нохойнуудаа асаржа, үнэрыень абхуулһанай һүүлээр, тайгын эзэнэй тэрьелнэн газарые бэдержэ нилээдгүйхэн ябабади. Тэрэмнай хэдыхэн зайда ябаһанай удаа аршаан булагай шабар соо хэбтэжэ, шархаяа шуһанһаа сэбэрлээд, баһал үгы болошонхой. Тойроод ямаршье мүр сараа байбагүй. Хайшаа «дэгдэнөө» гээшэб гэлдэжэ ябаад, һэримжэтэй, болгоомжотойгоор ойро тойроноо, удхэн намаа набша доохонуур хараашалһаар, нохойнуудаа дахан ябаха баатай болобобди,—гэжэ Юрий Павлович һанаагаа алдан хөөрэнэ.

Юундэ һанаагаа алдаа юм ааб гэхэдэ, дүшөөд оруудай үеэр һэн ха. Марянда бэлшэжэ ябаһан баабгайда гараһан хоёр нүхэд тэрэнээ шархатуулаад, дахажа ябаһаар, нэгэниинь бэеэ нюугаад хэбтэнэн баабгайда мэхэлүүлжэ, нилээдгүйхэнөөр бажуулгаһан байгаа. Хоёрдохи нүхэрэйнь буудаха гэхэдэ, буунь аараад, һүрэжэ үгэхэгүйдэнь, хутагалжа, нүхэрөө абаһаһан ушарые нютагай ангуушад ажалшадшье мартадаггүй.

...Гэнтэ холохоно нохойнуудай хусалдаха, аралдахань дуулдажа, ангуушад һаа амарханаар нохойнуудай хусаһан абяан тээшэ оноһон байгаа. Ангуушадай тэндэ хүрэжэ ерэхэдэ, шархатаһан баабгай бүдүүн нарһанай саана хоргодоод һууба.

— Шабар соо хэбтээд бодоходоо, баабгай горхон соогуур ябажа торьелээд, хадын үбэртэхи бүдүүн нарһанай саана ороожо хоргодоһон байгаа. Һүнии буудахадаа, түрүүшынгээ һомоор хойто гуя, удаань дала мүр руунь тудаһан байгааб. Харин нүхэрки ангуушанай һайн буутай аад, хэдэн удаа буудахадаа, мантан томо баабгай тудаагүй байба,—гэжэ Юрий Павлович хөөрэнэ.

Шабар гэхэнээ уламжалан, эндэ багахан тайлбари хэрэгтэй ха. Юуб гэхэдэ, эндэ Уланай колхозой правленин эзэ аршаан булагай дэргэдэ ажахын амаралтын гэр баринхай юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.
Баргажанай аймаг.

Гааргын дунда һургуулиин 75 жэлэй ойдо

АЛИРҺАНАЙ АМТАН

(Дурсалга)

Минии нютаг Гаарга юм. Гаарга гол, Гааргын сомон, Гааргын дунда һургуули... Түрэл һургуулимни далан табан жэлэйнгээ ойе мүнөө үргэнөөр тэмдэглэхэ гэжэ байна. Теед Гааргымнай, мүнөө Арзагуун тосхон дээрэ байрлаһан суута дунда һургуулинмнай үндэһэ эхинивнь, тээ саанахана оршодог Түнгээн гэжэ газарһаа эхитэй юм. Мүнөө энэ үзэсхэлэн гоё һуурин нэрэ солоёо алдашаһан, эзэгүйшэг болонги, эндэхи эблэлэй хаягданги, үмсын нэгэ газар болонхой агша. Мүн бишье өөрөө Түнгээн руу унихэнэй ябаагүйб.

Түнгээн... Урда, зүүн бээрээ уняартан байдаг «налагай даруу» боринуудтай, Гаарга гэдэг номин сэбэр, арюун тунгалаг ühатай хадын горхоной зүүн эрьедэ баригдаһан, гоё һайхан байшан соо Түнгээнэй дүрбэн классай һургуули нэгдээ һэн. Бидэ эндэнээл үетэн нүхэдөөрөө суг «а» үзэгэй эдэ шэдэ, ажал хүдэлмэрийн абьяас абажа гараһан байхабди. Намтай суг Угнаасаа, Гаарга, Аматхаан, Арзагуун болон бусад һууринуудай үхибүүд һураласагша һэн.

Би Түнгээнэй эмэ һургуулида аяар холын (даншье холын бэшэ, тиибэшье сараар ябажа ерэхэдэ, ойоргүй холо юм ааб даа) Гааргын заимхаһаа хүрэжэ ерэһэнээ һананаб. Минии абга Ангабаев Дансаран сарын боожо бариһан, гартаа шангахан ташууртай... Ёртогор, нэгэ эбэрээ буха ябахадаа хухалуулшаһан сар дурата дурагүйгөөр харгын далан дээгүүр шар-шар шархируулна. Тингэхэ бүридоо тархяа һэжэрсэгээгэд. «Энэ Ангабайтан баһа хайшаа, аяар холын Түнгээн руу тархяа бэдэрһэн золигууд бэ?! Түнгээндээ хонохо болохо, үбһэ хулһаншье гэжэ тэндэнь үгы... Намайе хоолгүйгоор хонуулаал һаань, маргааша буулгада орожо огто үгэхэгүйб, үрөөһэн эбэрээ залан тодоод, энэ Дансаранниешни мүргэжэрхихэб!—гэһэн шэнгээр сар саашаа ехэл хашаанаар алхална.

«Шимни бэшэгтэй болохош. Намдаа фронт руу бэшэжэ, хүгшэн эжы, Петя, Наташа болон өөрынгөө эгэшэнэр тухайгаа бэшэжэ, Гаарга нютагайнгаа гангын үнэрые эльгээжэ байхаш. Бишни баяртай ябахаб. Шамаяа һургуулида өөрөө абаашажа, багшын гарта үгөө һэм, гэжэ бүхы наһандаа һанажа ябахаб»,—гээд Дансаран абгын хоолой ямар нэгэ дарамтада ороһондол, зангираад абаба. Тингээд: «Бишни фронт ябахамни ха юм даа. Абахоон Чимит-Цырен абгашни Воронеж шадарай фронтдо сэрэглэжэ ябана. Мүнөө тээд тэрэнһээ нэгэншье тэмдэг үгы,—гээд һэмээхэнээр нёлбоһоо аршана. Энэ томо, урдаа хараха уула хада шэнги абынгаа уяраад ябахада, би хүгшэн эжы, мүн өөрынгөө эхэ Цэдэлмаа болон дүүнэр Соломонида, Антонида хоёртойгоо хахасажа, аяар холын Түнгээн руу абаашагдажа ябаһандаа, нэгэ тиимэ бүрхүү, руу-дуруу ябанаб. Нөөхи сарнайшье харгынгаа «аяг аашада» абтагдажа, «эдэ ангабайтанһаа хэ-ло ошохоёо болёоб, гартань ороо хадаа, гальгуулхал болоо гүб даа» гэһэндэл, зарим үедөө дугшаад, хатараадшье абахаяа һанана.

Гаарга голоо гаталаад, Зандантанай буусын хажуугаар үнгэржэ ябахадаа, Дансаран абга минии юу хэхые, яажа һурахые, яажа олон хүн зон соо бээ алдангүй, бэетэйхэн ябаха ёные хөөрэжэл, хэлэжэл ябаа һэн. Нүгөөдэрөөо эхилээд, Улаан Армини улаан сэрэгшэд соо орожо: яажа тэндэ яһа-угаа алдангүй ябахаяа һанажа ябахадаа, абамни өөрынгөө сэдьхэлэй доторой тэгшэл нам дээрэ буулган бодомжолжо ябаа ёнотой, гэжэ мүнөө би тухайлагшаб.

Дайнай үе... Үдэр бүри шахуу баруун фронтын барагар үүлэн дороһоо баатараар унаһан Гааргын хүбүүд тухай мэдээсэлнүүд, тэмдэгүүд... Нүгөөдэр Дансаран абгамнай, ангабайтанай һүүлшын томо хүн сэрэгтэ мордохонь. Абгынгаа ябахала, бинь тэрэнэй орондо «тайшаа», «бурхан» болохо: хөөр-гурбан айлай үбһэ хулһа, түлеэ залһа абалсаха, үхэр малынь харалсаха; үбэлдөө нуурай мүльһэ түнхижэ соолгоһоо ууха үнаяа олохо, мүн ажамидаралай бусад хэрэгүүдые бэелүүлхэ, бүридүүлхэ ёнотой болоноб. Мүнөө теэд оройдоол нэгэдэхи класста орохо гэжэ энэ ябанаб. Хэдыдээ энэ ехэ ажал хэжэ үрдихэбиб?

Тингэбэшье Дансаран абга минии сэдьхэлэй үнжэгэн сэсэгүүдые һэргээн бодхоожо, өөрынгөө сэсэн мэргэнэй, ой ухаанай, ажаһуулалай, арга шадалай, һайн һайханай мүнхын аршааназр сэсэжэл, шэмэжэл ябана.

— Шимни манай угай түрүүшын һургаалтан, бэшэгтэн болохошни. Эсэгэшни колхозой, сомоной түрүүлэгшэ ябашье һаа, һургуули багатай байгаа. Мүнөө Магаданай түрмэдэ маани-мэргэмээ уншажа... ай даа...—гээд абга баһа абяагүй болоод.— Ши яажашье хүн болохо ёнотойш, юрын бэшэ, һургаалтай, нарин нягта, нүхэд зонтой, хүнһоо холодоо, гээгдээгүй зүаха арга шадалтай болохо ёнотойш,—гэһээр байтарнь, үндэр шулуун һүүнитэй улаан шэрэ будагтай үргэн ехэ сонхонуудтай, үүжам арюун таһалгануудтай, аймшагтай гоё байшантай, нөөхи Түнгээнэй һургуулида хүрэжэ ерэбэбди. Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид хуу булта морбор ерэһэн, һайхан фаэтон тэргэнүүдээ бүхэдаа, манай сав тэргэ хагахадаа, энеэдэ алдан, тойрожо эхилбэ. Бадмажаб Даржаевай:«Ши хэн гээшэбши, сараар нимэ гоё унаагаар ябадаг, — гээд намайе дайгаад абахадань, саанань байһан Доржо Гомбоев дарую зангаа харуулан:—Орхи, Бадмажаб, энэшни үйлахаяа байна, — гээд тэрэнээ саашань абаашана.

Дансаран абга намайе Түнгээнэй эхин һургуулинн директор Цыдып Гомбоевич Доржиевта «тушаажа» үгөөд, нүүн Гааргаяа бусаа бэлэй.

Би Цызема Будаевна, Цыдып Гомбоевич болон Цэдэд Бальжанов гэдэг багшанагай һургаал—гэгээрэлэй хэшээл шагнажа эхилбэб. Намда түрүүшэнэ, һургуули багатай шэнгээр үзэгдэ. Юуб гэхэдэ, тооч гээшые мянга хүрэтэр, «А» үзэгнөө «Я» хүрэтэрнь яг мэдэхэшье һаамни, тэрэнээ суглуулан холбожо үгэ болгохомни хэсүүшэг байгаа. Тэдэнэйнгээ тоогоо зуу хүргэжэ байхада, «амар мэндэ абга» гэхэ мэтэ үгэнүүдтэй болошоһон байгааб. Һургуулини хэшээлнүүд тухай хэлээдшье яалайб даа. Цэдэб Бальжанов гэдэг багша ехэ байл хүн байһан юм. Мүнөө тэрэ наһа баранхай. Нэгэтэ намда «Бүхэнтэйхэн мори», («Конек Горбунок») гэһэн гоё ном бэлэг барибa. Энэнь ганса тэрээнһээ бэшэ, бүхы һургуулиһаа байгаа. Мүнөө һанахадамни багаг лэ һуралсалай түлөө байһан хэбэртэй. Тэрэ номни мүнөөшье намтаяа. Сүлөө сагтаа бидэнэр лаптуу, тиихэдэ «дайн—война» гэдэг нааданнуудые үнгэргэхэбди. Заримдаа хада боори дабажа, алирһа, мойһо түүдэг һэмди.

«Лаптуу» наадан хоёр талаһаа мүрысэдэг. Мэргэнээр шэдэдэг хүн эндэ тон хүндэтэй. Нимэ хүбүүд үсөөншэг һэн. Илангаяа Шагдуров Сагба бүмбэгөөр хүнные оноходоо бэрхэ, мэргэн бэлэй. Мүнөө хаанабши даа, Сагба? Доржо Гомбоев зүүн гараараа шэдэхэдээ, баһал мэргэн байдаг һэн. Тэдэнэй хажууда Нима Дашиев нааданда оролсоошьегүй һаа, хажуу талаһаань шүүмжэлэгч хэдэг һэн. Гоё ye байгаа... Теэд «дагадха байдал» гэхэ аргамни үгы. Гэрһээ асарһан түйсэтайхэн зөохэдгоо хахад-хахад халбагаар (энэнние ганса үглөөгүүр эдигшэ һэмди) хубаахадажа эдеэд ябадаг ye байгаа. Минии хоёр халбага эдихэеэ һанахадамни, миниий «найжа» Доржиев Гомбожаб (энэмнай намһаа аха, нэгэ заимкаһаа ерэһэнби):—Үгы, болохогүй,—гээд хурсаар гэтэхэдэнь, би айшанхай, саашаа далтирагша бэлэйб.

Би тиихэдэ түрүүшынхеэ алирһанай амта үзөө һэм. Сэхыень хэлэнэб, Тиимэнээ би түрүүшынгөө багшанар Цыдып Гомбоевичдо тэрэнэй хани нухэр, бэрхэ багша Цызема Будаевнада, багшанар Цыдып Бальжанович, Галина Чинароновна, Дамдин Дымбреновичь болон Дансаран абгадаа алирһанай амта үзүүлһэндэтнай дороһоо дэхин мүргэнэб.

С. АНГАБАЕВ.
поэт.

СПОРТ — *СПОРТ*

ГОБШОХОНООР...

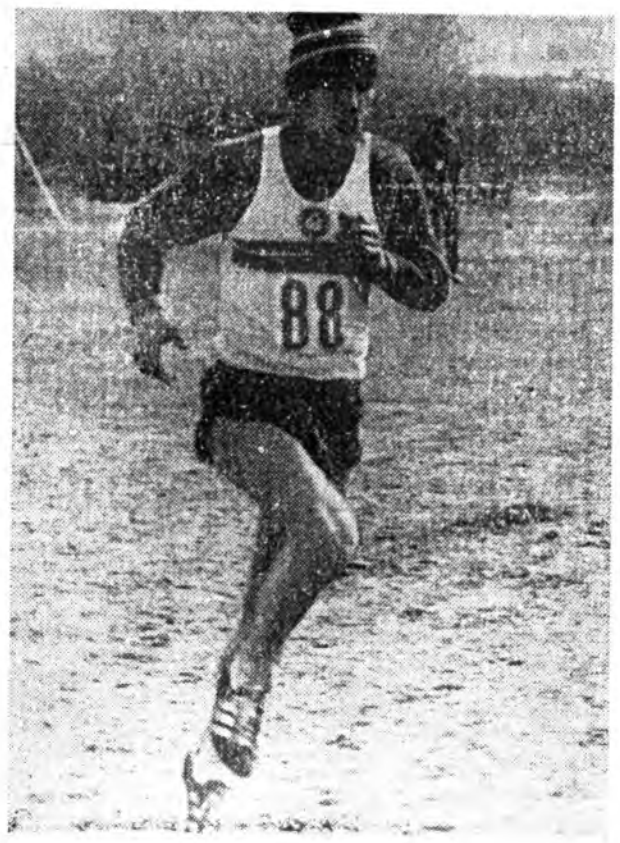

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Холын зайда урилдалгаар улас-хоорондын мүрысөөн Норвегиин урда захын Хойто далайн эрьедэхи Мандал хотодо болобо. Дэлхэйн олон оронуудай суглуулагдамал командануудай урилдаашад энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, нёдондо жэл Грециде үнгэргэгдэһэн Европын чемпионадта мүнгэн медаллар шагнагдаһан спортын мастер Юрий Чижов эндэ залуушуулай дунда 6,5 километрэй зайда урилдахадаа, 18 минута 15,63 секунда саг харуулжа, илалта түйлаба. Энэнь манай нютагай хүбүүнэй ээлжээтэ ехэ амжалта гээшэ.

* * *

Буряад ороной мэдээжэ хүнгэн атлет, СССР-эй гурба дахин чемпион Геннадий Темников Япондо үнгэргэгдэдэг заншалта марафоной урилдаанда хабаадаба. Дэлхэйн олон оронуудай атлетүүд урилдаанай харгы дээрэ гараһан байгаа. 23 градус халуун байһан дээрэхэнь олон оронуудай түлөөлөгшэд тэрэ тоодо манайшье республикын атлет урилдаанай харгы дээрэһээ бууха баатай болоо.

ФУТБОЛ. Буряад Республикын кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй түгэсхэлэй наадан октябриин 18-да Улаан-Үдэ хотын түбэй стадион дээрэ болохо. Онохойн «Восход» команда Шулуутайн футболистнуудые 5:3 тоотойгоор шүүжэ, түгэсхэлэй нааданда гараа. Үшөө нэгэ нааданда ЛВРЭ-гэй спортын клубай болон «Мотор» командануд уулзаха юм.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүнгэн атлетикээр республикын оло дахин чемпион Владимир Шевляков.

В. ПЛУТТЫН фото.

90 НАҺАТАЙ БОЛОДОЙ ЦЭМЖЭДЭЙ ЗОХЕОҺОН

ЧИСААНЫН ДАСАНАЙ МАГТААЛ

Һарьдаг шэлэһээ эхитэй
Һайхан сагаан Чисаана.
Һайхан Чисаанын
хойморто
Һаяхан бүтэһэн дасан лэ.
Һаяхан бүтэһэн дасанда
Һамын доншод хуралтай,
Һамын доншод хуралда
Һанан һанан мүргэе.
Шэлэ хубшэһөө эхитэй
Сэлгеэ сагаан Чисаана,
Сэлгеэ Чисаанын
хойморто
Шэнээр бүтэһэн дасан лэ.

Шэнээр бүтэһэн дасанда
Шигэмүнийн хуралтай,
Шигэмүнийн хуралда
Шэлжэн, шэлжэн мүргэе.
Долоон хубшэһөө эхитэй
Дуулим сагаан Чисаана,
Дуулим Чисаанын
хойморто
Домнон бүтэһэн дасан лэ.
Домнон бүтэһэн дасанда
Доншод Һамын хуралтай,
Доншод Һамын хуралда
Дурдан, дурдан мүргэе.

НЮТАГАЙНГАА ДАСАНАЙ ШЭНЭЭР МҮНДЭЛЬЭН УШАРТА ЗОРЮУЛАН, БИШЬЕ МАГТААЛ ЗОХЕОГОО ҺЭМ:

Доншод Һама хиндэй
сахюусандаа
Долоо домнон дурдан
мүргэе.
Далай-лама Данзан
Жамсадаа
Дахин, дахин дурдан
мүргэе.

Шажан бурхамнай һөөргөө
эрьежэ,
Чисаанын дасан
бүтэһэнөө мүндэлбэ.
«Чойжинлинг» нэрэмнай
сухарин ерэжэ,
Шүтэһэн Буддадаа
һүгэдэн мүргэнэб.

Ц-Д. ЧИМЭДЭН.

Болоһон үшар

ШАРУУҺАНДА ОБТОЖО ЯБАҺААР...

Улан тосхоной боори дээрэ һуудаг нэгэ айлай һаамхай үнезе «тайгын эзэн» һүниндөө бариба гэһэн һураг суу сахилгаан түргэнөөр тарашаба. Үлэн хооһон зунай үедэ баабгайнуудай тосхон һуурина малда орожо эхилһые, хүдөө талаар зайгуултажа ябахыень хараһан хүнүүдэй хөөрэлдэхые дуулаһан ажалшад үмсынгөө малда һанаата боложо, тэдэнээ үдэшэндөө хото хорёдоо хаадаг болоһон байгаа. Харин дээрэ хэлэгдэһэн айлай үнеэн газаагаа хоноһон аад, баабгайн һабарта ороһон байба.

Һүниндөө арьяатанай шарууһандаа заатагүй ерэдэгые мэдэһэн нютагай ангуушад Ю. П. Цивилев П. И. Бондаренко хоёр тэрэнние отохо гэлсэһэн байгаа. Тингэжэ үдхэн модон соо бэеэ нюуһан эдэнэр хоёр һүнийн туршада «айлшанаа» хүлеэхэ баатай болоо. Харин тэрэнь дүтэ наашашье ерэжэ үгэбэгүй бшуу.

— Шолмошни бидэнэрые эндэ һууһыемнай унхилаа, ойлгоо ха, Юуб гэхэдэ, һэбшээн зүг шэгээ хубилгажа, бидэнэрые обёоруулба гээшэ. Байза, ялатай гээшэб?—гэжэ Юрий Павлович гурбадахи үдэртөө яагаа һаа, һайн хаб гэжэ бодомжолбо.

Үдхэн модон руу үнеэнэй һэе тракторaар шэрүүлжэ оруулһанай удаа, бүдүүн нарһанай гэшүүһэн дээрэ тусхай түхеэрэлгэ хэжэ, ангуушад одоошье бэеэ нюуһан байгаа. Һүнийн тэн бэложо байха үеэр одоошье баабгай бии болоо, тосхоной нохойнуудай эндэ тэндэ хусалдахань олошорбо. Ангуушан Цивилевой дурамбайгаа абажа, нохойнуудай хусаһан тээшэ харахадань, тэдэнэй эндэ тэндэ гүйжэ ябахань һүнийн харанхыда бүдэг бадаг харагдаад лэ, үгы болошохо юм. Тингэжэ хэдэн часай туршада шарууһала бэдэрһэн «айлшан», тэрэнэй одоошье олоо ха. Нохойнуудшье хусалдахаяа болиитобэ. Хон жэн. Хэдэн часай туршада модон дээрэ һууһан ангуушад «баһал, бидэнээ амидааха» гэжэ шэбэнэлдээд, гэртээ ябая гэлсэбэ ха. Тэрэл һамбаандань баабгай тэдэнэй отожо һууһан бүдүүн нарһанай захаар хурдан түрэнөөр гүйжэ гарамсаараа, шарууһандаа аһажашье, буугай түрүүшын абяан үглеонэй сууряанда нэершэлэй. Шархатаһан баабгай барихнаар, хойто хүлөө шэрээд, модон руу һолжорхые зэбдана. Хоёрдохиёо буудахадань, тайгын эзэн байга дээрээ эрьелдээд унашаба.

— Ай бурхан даа. Одоошье мунхэрбэ ха,—гээд Цивилев зальбарба.

— Байза, битнай машинаяа асарһчу,—гээд нухэрынь модонһоо бууба.

Нүхэрэйнгөө машинаяа асараад ерэхэдэнь, хоюулан үхэһэн баабгайдаа ошобо. Харин тэдэнэрэй алуулһан арьяатанай хэбтэнэн газарта ерэн гэһээнь, шалбааг болоторoо гоожоһон шуһанһаа ондоо юушье үгы.

— Түргэн мүрдэе. Холо ошоогүйл байха,—гээд Бондаренкэнь зүрхэсэбэ.

— Болзит. Юу хэлэнэ гээшэбта? Шархатаһан баабгай хоюулаһемнай шарууһалга бэзэ,—гэжэ дүршэлтэй ангуушан Цивилевынь нухэрэйнгөө һанамжые таһа дүрэбэ.

Хоюулан эндэнээ гэртээ ерэжэ, сайлаһанай һүүлээр үглеонэй наранай мандаһан хойно, ангууша нохойнуудаа дахуулан, баабгайгаа мүрдэхээ ошобо.

— Баабгайн шархатаад хэбтэнэн мүр дээрэнь нохойнуудаа асаржа, үнэрыень абхуулһанай һүүлээр, тайгын эзэнэй тэрьелнэн газарые бэдержэ нилээдгүйхэн ябабади. Тэрэмнай хэдыхэн зайда ябаһанай удаа аршаан булагай шабар соо хэбтэжэ, шархаяа шуһанһаа сэбэрлээд, баһал үгы болошонхой. Тойроод ямаршье мүр сараа байбагүй. Хайшаа «дэгдэнөө» гээшэб гэлдэжэ ябаад, һэримжэтэй, болгоомжотойгоор ойро тойроноо, удхэн намаа набша доохонуур хараашалһаар, нохойнуудаа дахан ябаха баатай болобобди,—гэжэ Юрий Павлович һанаагаа алдан хөөрэнэ.

Юундэ һанаагаа алдаа юм ааб гэхэдэ, дүшөөд оруудай үеэр һэн ха. Марянда бэлшэжэ ябаһан баабгайда гараһан хоёр нүхэд тэрэнээ шархатуулаад, дахажа ябаһаар, нэгэниинь бэеэ нюугаад хэбтэнэн баабгайда мэхэлүүлжэ, нилээдгүйхэнөөр бажуулгаһан байгаа. Хоёрдохи нүхэрэйнь буудаха гэхэдэ, буунь аараад, һүрэжэ үгэхэгүйдэнь, хутагалжа, нүхэрөө абаһаһан ушарые нютагай ангуушад ажалшадшье мартадаггүй.

...Гэнтэ холохоно нохойнуудай хусалдаха, аралдахань дуулдажа, ангуушад һаа амарханаар нохойнуудай хусаһан абяан тээшэ оноһон байгаа. Ангуушадай тэндэ хүрэжэ ерэхэдэ, шархатаһан баабгай бүдүүн нарһанай саана хоргодоод һууба.

— Шабар соо хэбтээд бодоходоо, баабгай горхон соогуур ябажа торьелээд, хадын үбэртэхи бүдүүн нарһанай саана ороожо хоргодоһон байгаа. Һүнии буудахадаа, түрүүшынгээ һомоор хойто гуя, удаань дала мүр руунь тудаһан байгааб. Харин нүхэрки ангуушанай һайн буутай аад, хэдэн удаа буудахадаа, мантан томо баабгай тудаагүй байба,—гэжэ Юрий Павлович хөөрэнэ.

Шабар гэхэнээ уламжалан, эндэ багахан тайлбари хэрэгтэй ха. Юуб гэхэдэ, эндэ Уланай колхозой правленин эзэ аршаан булагай дэргэдэ ажахын амаралтын гэр баринхай юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.
Баргажанай аймаг.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), **НИМАЕВ П. Н.** (редакторай орлогшо), **ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д.** (редакторай орлогшо), **ТОКТОХОЕВА В. Э.**

Манай адрес:
670000. Улаан-Удэ. Каландаришвилийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, һаһагууд: соведуудэй худэлмэрийн ба нийтын эмхинүүдэй—2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 оломпийн худэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, манай корреспондент: Агинскда—3-45-94.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-54-54, касса—2-56-62

Газетэ жилдээ 260 дахин гаран
Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй
Газетын индекс 50901 (нэгэ
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг:

Буряад Республикын Хэблэлэй мэдээсэлгын министерствын республикан типографида газетэ барлагдан хэблэгдэ